

„...mintha hadifogságban lennénk, pedig otthon volnánk?” – Szilassy Béla losonci levelei Szilassy Aladárhoz a Monarchia összeomlásának hónapjaiban (1918. november – 1920. január) ^[1]

Szilassy Béla magánjellegű levelei a Nagy Háború következményeinek történeti vizsgálatához kínálnak mikroszintű forrásokat. Külön öröm számunkra, hogy az első világháború centenáriuma lehetővé teszi ezeket az egyedi forrásokat. Kevés olyan hosszabb időszakot felölelő magánjellegű levelezés maradt fenn levéltárakban, mint Szilassy Béláé. Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlási folyamatában 1918 decemberében elhatározott felvidéki demarkációs vonal számos családot szakított ketté. Így történt ez a Szilassy családban is, ahol Szilassy Béla és családja a felvidéki Losoncon, édesapja id. Szilassy Aladár és édesanyja, Vizsolyi Mária Budapesten éltek az események idején. Az itt közzétett levelek az állami széthullás folyamatáról, emberi sorsok alakulásáról, a fizikai és anyagi veszteségek és a reményvesztés megéléséről szólnak.

Bevezető

A szilasi és pilisi Szilassy család a kései középkor óta élt losonc-tugári nemesi birtokán.^[1] A losonci birtokok kezelője a 20. század elejétől *szilasi és pilisi Szilassy Béla* (1881–1962) volt, idősebb *Szilassy Aladár* (1847–1924) második fiúgyermeke.

Szilassy Bélának 1918 és 1920 között apjához írt losonci levelei az utókor számára csupán a kommunikáció egyik oldalának a történeti forrásai, mivel a Budapesten élt apa válaszai egyelőre ismeretlenek számunkra, a fennmaradt levelek mégis elsősorban tanúságtételei a Magyar Királyság történelmét és sorsát meghatározó, az első világháborút lezáró korszaknak. Ezekből a válságos hónapokban hetente, a legtöbb esetben azonban inkább havi rendszerességgel írt levelekből 24 darabot őriz a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára.^[2]

A levelek keletkezésének időszakában a levélíró politikai pályafutásának elején állt. Az 1881-ben született Szilassy Béla a budapesti főgimnázium elvégzése, a Kolozsváron és Genfben folytatott jogi tanulmányai,^[3] végül az óvári gazdasági akadémia látogatása után alapvetően gazdálkodásból élt losonci birtokán a Nagy Háború korában. Feleségével, *földvári és bernátfalvi Földváry Erzsébet*t 1916. március 4-én kötöttek házasságot. Kislányuk, Eszter fejlődésének mozzanatai szintén megjelennek leveleiben. Az egész család komoly támogatója volt a losonci református egyháznak, Szilassy Béla ennek előbb presbitere, majd 1914-től főgondnoka lett. 1916-tól a dunántúli református egyházkerület világi tanácsbírája, 1917-től a tolnai egyházmegye főjegyzője, végül 1921 májusától a dunántúli református egyházkerület cseh megszállás alá került részeiből alakult sziovenszkoói dunáninnyi református kerület főgondnoka lett.^[4]

Szilassy Béla ^[2]

Politikai szerepvállalása alapvetően 1920-ban kezdődött, ennek előzményeihez nyújtanak kitérő forrásokat az 1919 folyamán kelt levelei. 1920-ban a felvidéki magyar pártok egységes fellépésének megszervezésére létrehozták a Szövetkezett Ellenzéki Pártok Közös Bizottságát, melynek elnökévé választották Szilassyt Ótátrafüreden, 1920. december 7-én. Szilassy felszólalásaiban több alkalommal tette nyilvánvalóvá, hogy az ideális politikai megoldás egy egységes magyar párt

lenne, de annak gyakorlati megvalósítását az 1920-as évek elején nem látta reálisnak, mivel a világnézetek és az életigények túlságosan is különböztek. Véleménye szerint tehát elsődleges célként kell tekinteni a kormánnyal elégedetlen pártok tömörítésére, mégpedig függetlenül azok nemzeti jellegétől.[5]

Szent-Ivány Józseffel[6] (1884–1941) együtt vezették a Komáromban, 1921. május 29-én megalakult Országos Magyar Gazdaszövetséget. Emellett ott volt az Országos Magyar Kisgazda, Földműves és Kisiparos Párt alapító tagjai között, mely politikai tömörülés rendkívüli népszerűséggel rendelkezett a Felvidék református parasztsága és a magyar világi értelmiség körében.[7] 1925. október 18-án Érsekújváron megalakult a Magyar Nemzeti Párt, amelynek nyolc alelnöke között helyet foglalt Szilassy Béla is. A párt az 1925. évi nemzetgyűlési választásokon elnyert szavazatok alapján hat képviselői és három szenátori helyet szerzett meg. Szilassy így szenátorként folytatta politikai pályafutását.[8] Szintén tagja volt annak a négyes bizottságnak, mely hivatott volt tárgyalásokat folytatni az Országos Keresztényszocialista Párttal való együttműködésről. A közös fellépés azonban 1928-ban a szlovákiai tartománygyűlési választásokon még megoldatlan maradt.[9]

Az 1938-ban visszacsatolt Felvidék politikai életében is befolyásos szerepet töltött be: a csehszlovák Magyar Nemzeti Tanács egyik vezetőjeként aláírta azt a Josef Tiso-nak[10] szánt levelet, amelyben kifejezésre juttatták, hogy részt kívánnak venni a magyar–csehszlovák tárgyalásokon.[11] Ez a törekvésük azonban nem járt sikerrel.[12] Majd munkatársa lett az újonnan létrehozott Felvidéki Ügyek Tárcza Nélküli Minisztere Hivatalának.[13] 1939 márciusában pedig a Felvidéki Birtokrendezési Ügyek Kormánybiztosságának teljhatalmú vezetőjeként azon dolgozott, hogy a korábbi csehszlovák földreform végrehajtása során a magyar lakosságot ért hátrányokat minél inkább megszüntessék.[14] 1944-ben Németországba, majd 1950-ban az Amerikai Egyesült Államokba emigrált. Ott hunyt el 1962-ben.

A Felvidék déli városaihoz tartozó Losonc túlnyomó többségében magyar ajkú volt. Az 1910. évi népszámlálás adatai szerint 10 634 magyar, 1675 szlovák és 428 német lakos élt a kisvárosban.[15] Losonc cseh megszállása alapvetően az 1918. december 23-i ún. első Vix-jegyzék következményeként értékelhető. Kassa december 29-én, Pozsony 1919. január 1-én, a Fülelkel szemben lévő Losonc pedig január 3-án került cseh uralom alá. Mint Szilassy írta, ebben a kisvárosban sem volt nagy a helyi ellenállás, nem úgy, mint a megelőző hónapokban az észak-felvidéki városokban.

A levelek fő címzettjéről, idősebb Szilassy Aladáról azt érdemes tudni, hogy a levelek keletkezésének idején nyugdíjas éveit töltötte, 1914-ben vonult nyugdíjba a Közigazgatási Bíróság II. tanácselnökeként. Ekkor gróf Tisza István kormányfő javaslatára és közvetítésével megkapta a valóságos belső titkos tanácsosi címet.[16] 1914 februárjában nevezték ki a Keresztény Ifjúsági Egyesületek Magyar Nemzeti Szövetsége elnökévé.[17] Egész életét fémjelzi a magyarországi keresztény ifjúsági egyesületek támogatása és szervezése.[18] 1917-ben a Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetem teológiai díszdoktori címet adományozott számára.[19] Röviddel a közzétett levelek keletkezését követően, 1924-ben hunyt el.

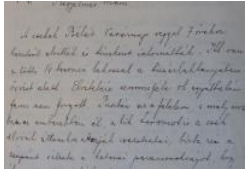
A levelek túlnyomó része az aktuális közügyekre, közpolitikára reflektál, mivel Szilassy Béla különböző otthoni információkról, hírekről szerette volna tájékoztatni az édesapját. A Nemzeti Tanács hatalomátvételét Losonc városában, az agrármozgalom helyi szervezésének körülményeit és eredményeit ecsetelte egyedi részletességgel a levélíró. Megörökítette a magyar haza jövője feletti aggodalmait, mérlegelte a közeledő cseh megszállás esélyeit, információkat nyújtott a cseh katonaságról, és kifejezte elégedetlenségét a magyar politikai közélettel kapcsolatban. Szilassy levelei konkrét történeti adalékokkal szolgálnak a földműves párt Losonc környékén végzett szervezési munkálatairól. Megtudhatjuk, milyen volt a helyi lakosok és a cseh megszállók közötti viszony, hogyan alakították ki az együttélés feltételeit. A levelek annak is kitérő bizonyítékát szolgáltatják, hogy a fegyverszünet ellenére a háború folytatódott, annak minden negatív következményével: 1919 elejére erős pénzhiány jött létre, a meghúzott demarkációs vonal pedig nem csupán a személyes kapcsolattartást szolgáló postai és vasúti forgalmat szüntette meg, hanem az üzleti forgalmat is ellehetetlenítette.

Ezek a magánlevelek ugyanakkor személyes vonatkozásokat is tartalmaznak; ott, ahol ezek nem lépik túl az egy bekezdést, a levelet teljes terjedelmében közöljük. A mezőgazdaságból élő ember esetében az is szinte törvényszerű, hogy kivétel nélkül minden levelében írt az időjárási viszonyokról, a mezőgazdasági munkák feltételeit meghatározó legfontosabb körülményről. (Lásd az 1–23. számú dokumentumot!)

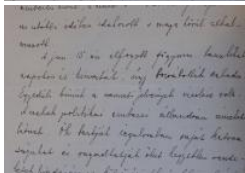
A levelek átírásánál elsősorban a modern magyar helyesírás központosását és helyesírási szabályait érvényesítettük. A kihagyott részeknél rövid tartalmi összefoglalásra törekedtünk. Külön érdemes figyelmet szentelni a losonciak által kiadott Nyilatkozatra, amely jól illik az impériumváltás kapcsán kiadott tiltakozó nyilatkozatok sorába.[20] Szilassy Bélát 1919. február 3-án letartóztatták a cseh megszállók. A részletek megismerése érdekében ehhez eredetiben csatoljuk a szemtanú Sörös Béla Szilassy Aladárhoz írott nyolcoldalas levelét is, melyben a történekek leírása mellett megemlítette, hogy gróf Károlyi Mihályt is megkereste az ügyben, valamint felhívta a figyelmet az antant közbelépésének szükségességére.[21]

Dokumentumok

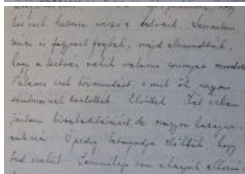
Sörös Béla, a Református Lelkészi Hivatal (Losonc, Nagybég u. 3.) lelkészének levele Szilassy Aladárhoz.

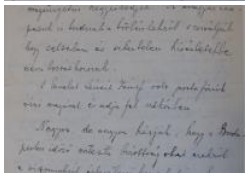
[3]

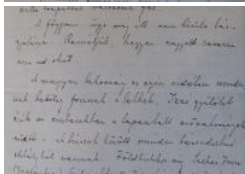
[4]

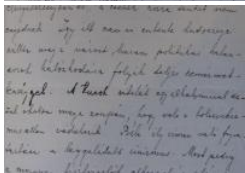
[5]

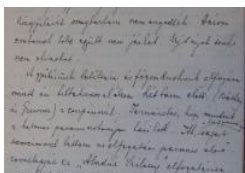
[6]

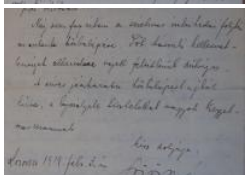
[7]

[8]

[9]

[10]

[Tovább a galéria oldalára](#) [11]**1.****Szilassy Béla 1918. november 2-án írt levele**

– részlet –

Losonc, 1918. november 2. este[22]

Kedves Atyám!

[...][23]

Itt [Losonc] az események a következőképp játszódtak le: csütörtök reggel felmentem a polgárhoz[24] valami ügyben, midőn mutatja az ismeretes sürgönyt, melyben a Nemz.[eti] Tan.[ács] közli a hatalom átvételét.[25] Ezt nyomban kiplakátozták. Délben a szervezett munkások körsétát tartottak, a városházánál a polgi és mások szóltak hozzájuk, felhívva őket a rend és a nyugalom fenntartására. Este 5 órakor a városi k[öz]gyűlés kimondotta csatlakozását a N.[emzeti] T.[anács]hoz, és a munkások is a katonákkal együtt megalakították az intézőbizottságot, mely most a politikai ügyeket vezeti, meghagyván az adminisztráció eddigi szervezetét. Első dolog volt a rendfenntartásra a katonaságot felkérni, és az éjjeli világitást biztosítani. Másnap, vagyis péntek d. e. csendesesen telt el, mindössze kisebb tüntetés volt, többek között Sörösénnél[26] a lapja ellen. Délután az állomásnál garázda katonák kifosztottak néhány vagon, ebben segítségükre volt a városi lakosság is. Ez nagyobb elfajulásra nem vezetett, sikerült megfékezni a rakoncátlanokokat, és azóta erős rendfenntartó szervezet működik, polgárőrök, munkásgárda és a katonaság megbízható része – a többiek már haza széledtek. Az éjjel én is örököttem reggelig. Meglehető sokba kerül ez az őrzés, a jelenlegi létszám mellett 13 500 K, amely összeget egyelőre adakozásból, illetve önkéntes felajánlásból fedezünk. De, ha így fenntartható lesz a rend, megéri. Mozgalom a városban nem érzékelhető, teljes nyugalom van, miben az őrszolgálaton kívül a sok esőnek is nagy része van. – Hát maguk hogy vannak? Élelmiszert egyelőre nem küldhetek, vasúti forgalom nem lévén. Ha bármikor segítségükre lehetnék, kérem, írják meg mielőbb!

Sokszor csókolja szerető és aggodó fia, Béla.

Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Családok, személyek, testületek és egyesületek iratai, Szilassy család, Az Országos Levéltár által rendezett iratok, A Szilassy család egyes tagjaira vonatkozó iratok, Szilassy Aladárhoz írt levelek, Szilassy Béla – Eredeti, kézzel írt.

2.**Szilassy Béla 1918. december 12-én írt levele**

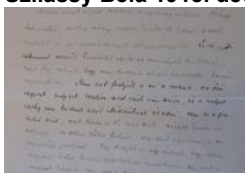
Losonc, 1918. december 12.

Kedves Atyám!

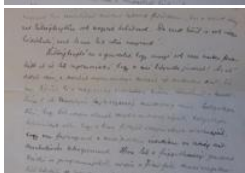
A mai igen kellemetlen vonat-összekötések mellett egyelőre nem készülök Pestre utazni, bár igen érdekelné ismét beletekinteni az agrármozgalmak műhelyébe ottan. Írok Tulipán Miklósnak,[27] tőle kérek tájékoztatást. Nálunk ez a mozgalom igen szépen megindult és halad. Itt a közeli környéket – azt reménylem nem sok idő alatt – egészen meg tudjuk nyerni. A múlt nyári szervezkedés rendkívül jó hatással van, és roppant megkönnyíti a munkát. Hívó szavamra a környék parasztsága mind lábra állott, és különös örömmel telik a bolykiakban, kik mindent elkövetnek pártunk érdekében. A tegnapi gyarmati megyei szervező gyűlésre pl. bejött a bolyki bíró is, egyedüli paraszt erről a vidékről. Úgy Gyarmaton, mint Szécsényben már meg van szervezetünk, és ezek a járási szervezetek viszik ki a községekbe a propagandát. Most még az alsó járásokat kell megszervezni és Tarján vidékét, mi kissé nehéz feladat, [tekintettel] az ottani szocializáció[ált] bányamunkásságra. Persze a mai nyomorúságos közlekedési viszonyok között még nehezebb a helyzetünk, de reményilem, menni fog a dolog. A napokban megyei lapot is indítunk magyar és tót nyelven, ezen felül propaganda szónokokat küldünk szét a falvakba. Az anyagiakat egyelőre gyűjtés útján szerezzük be úgy a parasztság, mint a birtokosok között. Parasztiaink értelmesebb része, kik a vezetőségben vannak, határozottan nagyon hálásak, ha a birtokosok hozzájuk állanak, és vezetik őket, természetesen egyelőre csak azok, akik azelőtt is foglalkoztak velük, és így bíznak bennük. Egyáltalán igen könnyű a helyzet, mivel a zsidóság ellen nagy az elkeseredés és hiszik, hogy intelligens vezetőség nélkül nem boldogulnának.[28] Ezért igen nagy hiba, ha a magyar birtokosság most nem áll országszerte a mozgalom élére, mert most az alkalom megvan, hogy a zsidó uralmat megtörjük, de mint hangoztatom, csak olyanok, kik íránt a nép bizalommal volt eddig is. Egyik igen hasznos munkatársam dr. Kis Lőrincz,[29] Náci unokaöccse. Nevezett mint főhadnagy leszerelt, és most állás nélkül van. Gimnáziumi tanári képeztése van, és kérvényét kinevezésre [...] [30] f. hó [év] november 20-án 208.412/918. szám alatt adta be a kultuszminisztérium V. ügyosztályába, kérve Losoncra vagy B[alassa]gyarmatra való kineveztetését /latin–magyar szakra/. Ha lenne szíves utána nézni, hogy Lőrincz lehetőleg ide kineveztesseik mielőbb, igen hálás lennék. Most ugyan van ide kinevezve valaki, de az illető jó néhány hónap óta nem foglalta el az állását, tehát tulajdonképpen az állás betöltve nincsen.

Zoli és Erzsébet[31] igen jól vannak, az előbbi fejlődik, az utóbbi roppant érdeklődéssel vesz részt az agrármozgalmakban.

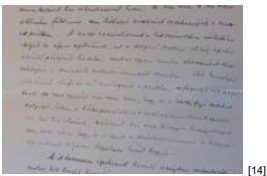
Időnk meglágyult, és így talán rá kerülhet a sor a földben maradt termények kiszedésére is.

Mindnyájukat sokszor csókolja
szerető fia Béla.*Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – Eredeti, kézzel írt.***Szilassy Béla 1918. december 26-án írt levele**

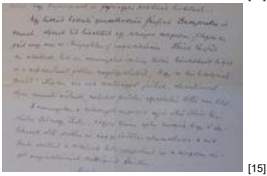
[12]

[13]

[14]

[15]

[Tovább a galéria oldalára](#) [16]

3. Szilassy Béla 1918. december 26-án írt levele

Losonc, 1918. december 26.

Kedves Atyám!

Utolsó óráit éljük szabad magyarságunknak. Holnap, holnapután, esetleg néhány nappal később itt lesznek a cseh csapatok és mi elszakítatunk Magyarországtól. [32] Lelki gyötrellemmel nézzük Erzsébettel együtt az események fejlődését, mert fáj nekünk, hogy nem tudunk eleget cselekedni hazánk megmentésére. Nem azt féltjük, ami a miénk, az ősi vagyont, melynek kezelése most ránk van bízva, és amelyet esetleg nem tudunk majd utódainknak átadni, nem ez a gondolat bánt, mert hiszen Ki[33] ránk bízta, másnak kezébe is adhatja, de sokkal többet féltünk, nagyobbért aggódunk, a mi nemzetünk jövőjéért. Úgy tudjuk, és úgy érezzük, hogy sokan vagyunk, kiket hasonló aggodalmak emésztenek, nem csak a magunk köréből, nem csak a műveltek között, hanem igen sokan az egyszerű magyar nép között is. Ismerem meglehetősen a felsőnőgrádi nép hangulatát, úgy a magyar, mint a tót népeességét, vagyonosabbakét úgy, mint szegény cselédemberekét, és úgy látom mindben ugyanez az aggodalom, nem a magáét félti, nem a kicsinyes önzés szüli a félelmet, hanem a közállapotok, a közrend, a magyar haza jövője feletti aggodalom tölti be a lelkeket mindenütt. Nem minden lelket hatott még át a zsidó etika destruktív szelleme, mely a magánérdeket helyezi mindenek fölé, és csak addig vallja magát magyarnak hangos szóval, míg a magánérdeke mást nem kíván, vannak még sokan magyarok, kik nemzetükért mindent képesek feláldozni, bár a másik irányzat kétségbeejtően sok magyart behálózott. De ezek közül is sok visszahódítható, csak lenne, kik után menjenek.

Kétségbeejtő az a gondolat, hogy annyi sok ezer ember pusztult el és lett nyomorékká, hogy a mai helyzetbe jussunk. Az elesettek vére, a csonkák nyomorúsága miránk, ép emberekre száll, ha nem lépünk ki a magyarság érdekében bátran, önzetlenül a küzdőtérre! A keresztyén fajmagyarság mindedig néma, hallgatagon tűri, hogy tőle idegen elemek vezetik az ország ügyeit, hallgatagon beletörődik abba, hogy a haza földjét idegeneknek elalkudják, hogy nem fajmagyarok a zsidópolitika érdekében az ország szétdarabolásába beleegyezzenek. Hova lett a függetlenségi gondolat Károlyi úr programjából,[34] midőn a Jászi-féle dunai konföderációt hirdeti a régi monarchia népeinek közös gazdasági és külképviseleti egységével.[35] Hova lettek a magyarság igazi hivatott képviselői, kik felemlenék tiltakozó szavukat a nemzetárulás ellen.

A falusi nép a szervezkedést már megkezdte a maga józanságában, felismervén a magyar zsidó szocializmus nemzetköziségében rejli imminens [!] veszedelmet. A szervezkedés szépen halad, bár még sok a tennivaló, mert kevés az intelligens vezető. De hova csatlakozzon az intelligens fajmagyarság, mely a földművelők szervezkedését bár rokonszenvvel kíséri, de nem lévén a szó szoros értelmében földműves, nem láthatja érdekében védelmezőjét e szervezett pártban. A zsidó radikalizmust a kisvárosokban csábítóan állítják be ügyes agitátorok, azt a dolgozó szellemi osztály egyedül üdvözítő pártjául hirdelve, mert az egyéni munka elismerését tűzi zászlajára a szocialista kollektívizmussal szemben. Sok keresztyén jobb érzésű férfi és nő csatlakozik e párthoz, elfogadja azt magáénak, mert egyrészt nem veszi észre, hogy az a zsidó faji érdekeket szolgálja, hiszen a börze spekulációt a radikalizmus szerint munkának kell tekinteni, másrészt bár érez bizonyos hiányosságot, nem veszi észre, hogy ez is ismét zsidósocializmus, a magyarság érdekeit teljesen figyelmen kívül hagyja.[36]

Mi itt Losoncban igyekszünk hasonló irányban csoportosítani azokat, kik hozzánk hasonlóan gondolkodnak és éreznek, de kilépnünk a nyilvánosság elé, különösen most, hogy a csehek beözönlése előtt állunk, alig volna célravezető addig, míg Magyarországon hasonló mozgalom meg nem indult.

Úgy érezzük, sokan vagyunk, kik sikeresen meg tudnánk óvni hazánkat a zsidó érdekeket szolgáló bolsevizmus és az idegen járom alól, csak szervezkedhetnénk egységes zászló alá. Nem Károlyi úr hivatott ma a magyarság képviselőit, jöjjenek olyanok, kik a múltban nem exponáltak magukat, és elfogadhatók a magyarság vezetőiül, csatlakoznának hozzájuk tömegesen, de csak azon feltétellel, hogy fajmagyarok és fajmagyar politikát hirdetnek.

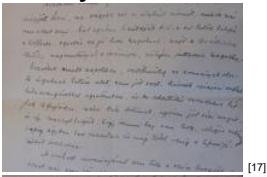
Úgy hisszük, hasonló gondolkodású férfiak Budapesten is vannak, olyanok, kik hivatottak egy országos mozgalom (legyen az párt vagy nem az, ez lényegtelen) megindítására. Kérve kérjük mi, vidékiek, kik az eseményeket idekinn talán közelebbről látjuk, és a nép érzelmeit jobban megfigyelhetjük, hogy ne késlekedjenek tovább! Minden óra csak veszteséggel járhat, elvesztésével olyan nemzeti erőknél, melyeket pótolni egyáltalán többé nem lehet.

Amennyiben a viszonyok engedik, újév után Sörös kérésünkre felmegy Pestre, nagyon kérem, ejtse módját, hogy ő illetékesek előtt szebben és meggyőzőbben elmondhassa, amit fenti sorokkal a vidékiek lelkiállapotaírói és a mozgalom sürgős megindításának szükségseiről leírtam.

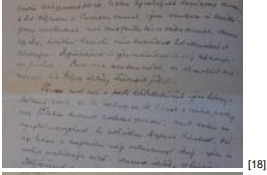
Sokszor csókolja mamával együtt hálás fia, Béla

Jelzet: MNL OL P 1009-III-26-2-No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

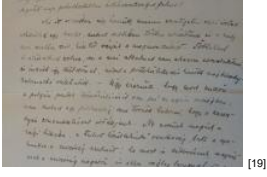
Szilassy Béla 1918. december 30-án írt levele

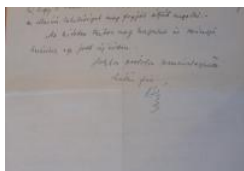
[17]

[18]

[19]

[20]

[Tovább a galéria oldalára](#) [21]

4.

Szilassy Béla 1918. december 30-án írt levele

Losonc, 1918. december 30.

Kedves Atyám!

Köszönettel vettem f. hó 28-i levelét. Tegnap reggel megjött Erzsí, ma vágjuk azt az életunt disznót, melyik már nem akart enni. Ezt egészen leküldjük, t. i. ami belőle belefér a kofferba, egyelőre ez jó lesz maguknak, majd a továbbiakat illetően megmutatják a viszonyok, miképpen juttassuk magukhoz.

Erzsébet a múlt napokban, valószínűleg az események okozta izgalmak hatása alatt, nem jól volt. Kisebber vézrései voltak bélzavargásokkal egyetemben, és az abortálás veszedelme látszott kifejlődni, mára Hála Istennek, egészen jól érzi magát, és így reménylhetjük [!], hogy semmi baj nem lesz. Mégis néhány napig ágyban kell maradnia, és még több ideig a lépcsőjárástól óvakodnia.

A csehek inváziójával van tele a város levegője. [37] vonat már nem jön ide rendesen, azaz ha nappal meg is jön valami szerelvény, a rendes vonatközlekedés Pestről csak Fülekig tart. Erzsit is oda küldöm kocsin ma este, és onnan várom Vilmost [38] reggel, ki holnap érkezik Tasnádszántóról. A csehekről eddig annyit tudunk, hogy tegnap Zólyomból Gyetváig jöttek elő, de este onnan ismét visszahúzódtak, állítólag a Gyetvai tótól nem rokonszenveznek velük, – miként a nógrádiak sem –, és így tanácsosabbnak látták éjszakára ott nem maradni. Általában úgy halljuk, hogy a cseh katonaság csupán diágyerekekből áll, kikben legcsekélyebb harciasság sincsen, ahol Zólyomban és Turócbán vannak, igen csendesesen és barátságosan viselkednek, csak rendfenntartásra vállalkoznak, semmi egyéb, hódítani, harcolni nincs kedvük ott, hol ellenállás is lehetséges. Rekvirálásuk is igen mérsékelt, és elég tisztességesen fizetnek. Persze ezek mendemondák, de olyanoktól származnak, kik Zólyom, illetőleg Turócból jöttek.

Persze most már a postai közlekedésünk igen bizonytalanává válik, és ha csakugyan itt lesznek a csehek, esetleg csak Füleken tudunk leveleket feladni, ezért kérem ne nyugtalanodjanak, ha ritkábban kapnak leveleket, bár úgy hiszem, hogy a megszállás még valamennyi ideig – éppen a csehek óvatossága miatt – elmarad, illetőleg elhúzódik.

Időjárásunk most egészen tavasziasra fordult – pechünk van a disznóöléssel, tegnapelőtt még igen hideg volt – a hó erősen olvad, rengeteg locspocs van. Ha néhány napig ilyen déli szél fúj még, a földmunkákra is gondolhatunk, melyet a nagy hó megakadályozott eddig.

Levele nagyon fájdalmasan érintett. Hát az ottani urak, kikbe minden reményünket vetettük, ráérnek most ünnepelni? Hát van most ünnep Magyarországon, melyen a haza és a magyarság ügye elpihenhet? Nem olyan időket élünk, midőn minden elvesztegetett nap pótolhatatlan értékvesztést jelent?

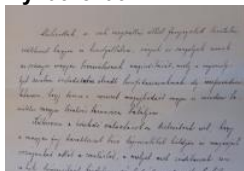
Mi itt vidéken úgy érezzük, nincsen vesztegetni való időnk. Mellékelek egy levelet, melyet sebtében többen aláírtunk, és amely azon urakhoz szól, kiktől várjuk a megmozdulást. [39] Többekkel is aláírtuk volna, de a mai alkalmat nem akarom elszalasztani, és inkább így küldöm el, mivel a postaközlekedés később még bizonytalanabbá válhatik. Úgy érezzük, hogy most, midőn a polgári pártok tömörüléséről van szó az egész országban, nem szabad egy pillanatig sem tovább habozni, hogy a keresztény koncentrációval előálljunk. Ne essünk megint a régi hibába, a túlzott körültekintő óvatosság hozta magunkra a zsidóság uralmát, ha most is tétovázunk, megint csak a zsidóság megelőz, és akkor végleg lemondhatunk arról, hogy hazánkat megtisztíthassuk a mótelytől. Ismételten kérem, tegyen meg mindent, hogy a mozgalom meginduljon, hogy a keresztény koncentráció mint zsidómentes magyar alakulat mielőbb életre keljen, mert csak ettől várhatjuk a haza megmentését. Ha szükségesnek látja, közölje levelemet a többi urakkal, csak mindenképpen bírja rá őket a cselekvésre.

Sörös a gimnázium átvételi szerződése ügyében január 5. és 10. között Pestre megy néhány napra, kérem, módolja ki, hogy ő illetékesekkel összejöhessen akkor. Remélhetőleg az utazási lehetőségek meg fogják útját engedni.

Az Úr Isten tartsa meg Magukat, és vezérelje hazánkat egy jobb új évben.

Sokszor csókolja Mindannyiukat hálás fia, Béla.

Nyilatkozat

[22]

[23]

[Tovább a galéria oldalára](#) [24]

Nyilatkozat

Alulírottak, a cseh megszállás által fenyegetett területen védtelenül hagyva és kiszolgáltatva, várjuk és sürgetjük annak az országos magyar tömörülésnek megindítását, mely a végveszéllyel szemben öntudatára ébredt honfitársainknak oly összeforradása lehessen, hogy benne a nemzet megújulást vegyen és minden becsületes magyar törekvés támaszra találjon.

Különösen a közeledő választásokon biztosítsuk azt, hogy a magyar faj karakterrel bíró képviselőket küldjön, és megóvjuk országunkat attól a romlástól, amelyet azok zúdítanak reá, akik kiárusítást hirdetve, végeladást rendeznek belőle.

Losonc, 1918. december 28.

Aláírások:

Horváth Gyula

Szilassy Béla

[...][40]

Sörös Béla

[...][41]

Kiss Sándor

[...][42]

dr. Giller János[43]

A nyilatkozat hátoldalán még két név:

[...][44]

Gróf Forgách Antal

Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

5.

Szilassy Béla 1919. január 5-én írt levele

Losonc, 1919. január 5.[45]

Kedves Atyám!

Pénteken /3-án/ hajnalban váratlanul megjöttek a csehek. Képzelteti, milyen izgatottság volt, az egész városban a köznép, úgy mint az intelligencia nem zsidó része fel volt háborodva, s kevés híja, hogy az este, illetőleg éjjel tettelegességre nem került sor. De persze a zsidóság – melynek a csehek idejövételében nem csekély a része – minden módon igyekezett megnyugtatni a lakosságot, és mivel vezető nem akadt, nem is történt semmi incidens. Eddig igen tisztességesen viselkednek a megszállók, majdnem azt mondhatni, szerényen. Hogy meddig fog ez így tartani, meglátjuk? Magánvagyonhoz nem nyúltak hozzá, mindeddig csak a vasúti [...] [46] foglalták le, és a katonaság értékeit, felszerelését, mit itt találtak. Az itt levő katonaság olyan széttűzött népség, hogy nem is lehetett arra gondolni, hogy valamit megvédjenek, pedig a csehek igazán nem nagyon bátor legények. Azóta többen is jöttek, beszélnek, hogy lejjebb mennek Miskolc és Érsekújvár felé is, valószínűleg Hatvan felé is.

Ezt a levelet Füleken fogom holnap reggel feladni, hova földmívespárti szervező gyűlésre megyek. Ez a mozgalom itt igazán nagyon szépen haladt, úgyszólván az összes magyar községek mind [az] egész lakosságukkal hozzánk pártoltak, sőt a tót községek nagy része is csatlakozott vagy csatlakozni fog. Bárcsak másfelé is hasonló módon tömörítenék a lakosságot a zsidóság ellen, mint itt van, akkor még lehetne Magyarország jövőjében bizakodni. Kíváncsi vagyok, a koncentráció hányadán áll? [47] Persze most ide írni nem lehet, a pesti 72. sz. postahivatal nem továbbít. Ha valami közlendőjük lenne, kérem egyelőre Gyarmatra Palival [48] tudatni, talán alkalmas lesz vele érintkezni, ha előbb nem, akkor, ha már ők is meglesznek csehülve. Innen vonat csak felfelé jár és Poltár felé. Fülekre egyszerűen egy-egy mozdony néhány kocsival, de ez nem hoz postát, legfeljebb a vasutasok egy-egy újságot felhozhatnak, mit a klubban vasutas tagjaink jóvoltából elolvassunk. Klubélet igen élénk mostan, egyeből híján ott diskurálgatunk. Sörös, ha még lehetni fog, 12-ike után megy le Pestre.

Erzsébet még mindig fekszik. Kis vérzése van időnként, minden fájdalom nélkül, és így nem mer felkelni már 10-ik napja, és képzelteti, hogy türelmetlen. Azt reményelem, ha még néhány napig fekszik, mondjuk a kezdettől számított 14 napig, és addig nem abortál, talán megszűnik a dolog, és legalább a kanapéra fekehtik át, mert az ágyat már nagyon unja.

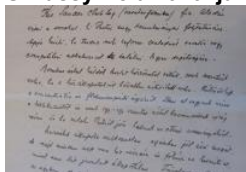
Időnk egészen kitavaszkodott, kedden szeretném kezdeni a répaszedést.

Mamával együtt sokszor csókolja, szerető fia Béla.

Maárnét üdvözlí, Vilmos jól van!

Jelzet: MNL OL P 1009-III-26-2-No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

Szilassy Béla 1919. január 9-én írt levele

[25]

[26]

[Tovább a galéria oldalára](#) [27]

6.

Szilassy Béla 1919. január 9-én írt levele

Losonc, 1919. január 9. [49]

Kedves Atyám!

Kis Sándor clubtag (vasutas főember) fia, Aladár viszi e sorokat, ki Pestre megy tanulmányai folytatására. Apja kéreti, ha tudna neki reform[átus] családnál nevelői vagy korrepetitóri alkalmazást találni, legyen segítségére.

[...] [50] által küldött levelét köszönettel vettük, csak szerettük volna, ha a közállapotokról bővebben értesített volna. Különösképp a koncentráció és a földmívespárti ügyekről. Itten el vagyunk zárva a közlekedéstől, és csak egy-egy vasutas által becsempészett újság révén, és ha valaki Pestről jön, hallunk az ottani eseményekről.

Erzsébet állapota változatlan, egészen jól érzi magát, de majd minden nap van egy kis vérzése, és főként ez keseríti el, mivel nem lát javulást állapotában. Türelmesen fekszik az ágyban, de már nagyon unja az egyformaságot, és azt, hogy javulást 14 napi fekvés után nem érez.

A csehekkel még nagyon meg vagyunk elégedve, semmiképpen nem zavarnak szabad mozgásunkban. Tegnap bejelentettem nekik, hogy földm.[íves] párti gyűlést tartunk, szó nélkül tudomásul vették.

Kérem, jelentse le a földm.[íves] pártnál (Ráday utca 16.), hogy a losonci vidéki magyar községek, szám szerint 20, teljesen be van szervezve, a tót községek szervezése munkában van, valószínűleg rövid idő alatt szintén kivétel nélkül csatlakozni fognak (jelent vagy 50–60 községet). Füleken múlt hétfőn tartottam szervező gyűlést, hol tíz szomszédos község részvételével megalakult a füleki választmány, hasonlóan a losoncihoz. A füleki választmány elnöke, Mocsáry Pál (Cebriánék bérloje) jóraló magyar ember. Ezzel a szocialista terjeszkedés itt a vidéken teljesen meg van akasztva, a szocialisták tisztán az ipari centrumokra vannak korlátozva, és pedig Losoncon 3800 lélek, Füleken szinte 1000 és a tarjáni bányavidék.

Ezzel egyelőre munkámat befejeztem, tovább nem mehetek a közlekedési eszközök hiányában. Kérem a földm.[íves] párti vezetőséget, ha majd ismét lehet mozogni, küldjenek értesítést nekem, hogy a viszonyokkal tisztábban legyek, és megfelelő intézkedést tehessek.

Sörös hétfőn vagy kedden megy le a gimn.[áziumi] ügyben néhány napra. Remélhetőleg 15–16 körül jön vissza. A Péteriket [51] kérem értesítse (ajánlva), hogy akkorra küldjenek magukhoz E-nek [52] szóló leveleket, hogy Sörös elhozhassa.

Sokszor csókolja mindnyájukat Béla.

Jelzet: MNL OL P 1009-III-26-2-No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

7.

Szilassy Béla 1919. január 19-én írt levele

Losonc, 1919. január 19. vasárnap [53]

Kedves Atyám!

Dr. Dorcsák clubtagunk utazik ma Pestre, és szíveskedik levelünket levinni, és visszajövet esetleg maguktól hozni. Erzsébet állapota hála Istennek két napja határozott javulást mutat. Vérzése a minimálisra redukálódott, úgyszólván el is múlt, és így reményelem, a hét folyamán fel is kelhet majd. Most ugyan kissé bántja az utolsó bölcsesség foga, mely most akar kibújni, és a szája meg van dagadva tőle, de hát ez kicsiség az eddigi izgalmakkal teljes bizonytalan állapothoz képest.

A lapokból – melyek becsempészve eljutnak hozzánk – látjuk, hogy a múltkori incidenst igen felfűjták, és nagy sérelmet próbálnak belőle kivácsolni. Lényegileg az történt, hogy este a csehek a városházáról bevették a zászlójukat állítólag az esős idő miatt. Ebből a műveletlen publikum mindenféle fantasztikus következtetéseket vont le, arra lukadva ki, hogy a cseheknek ki kell üríteni a várost. Erre többen nemzeti színű kokárdákkal, szalagokkal díszítették fel magukat, különösen a gimnazista gyerekek, és csoportosulva tárgyalták a nagy eseményt.

A vasúti és [...] [54] utca sarkán a kórákás előtt több gyerek ácsorgott, az erre menő cseh tiszték felszólították őket a nemzeti színű szalagok eltávolítására. Erre hetykén válaszoltak a gyerekek, és egyet közülük a csehek felpofoztak. Ez – László [...] [55] fia visszaütött, és elszaladt. Erre riadót adtak a csehek, a levegőbe lövöldöztek, és üldözték az elszaladt gyereket, ki azonban, mint később hallottam, az én szénám közé elbújt. A csehek egypár embert és gyereket összefogdostak, és részben még most is fogva tartják, persze közöttük néhány ártatlant is, mint már ilyenkor meg szokott történni. Hogy néhány ütleg is kijutott, feltehető, bár a cirkuláló atrocitások kissé túlzók. Egyébként azóta teljes csend van, és az egész incidensből kifolyólag a vesztesek a kereskedők, kiknek magyar nyelvű cégtábláit a csehek ez alkalommal összezüzták. Utána való éjjel eltávolították Kossuth L.[ajos] szobrát, valószínűleg [azért], mert „ő lázítja a diákokat.”

Egyébként teljesen csendben élünk. Postánk még mindig nincs, sem Pestről, sem Gyarmatról, melynek elfoglalása előre látható volt, hogy a vasútvonalat használhassák a csehek, mert már arra is járnak vonatok, de eddig onnan hírem nincs.

Nagy érdeklődéssel várjuk Söröst, hogy a közállapotokról, kilátásokról referáljon.

Időnk lehető [!] ocsmány, alig lehet a földekre kimenni, olyan nagy a sár, folyton esik, tegnap és tegnapelőtt változatosságból hó, mely azonban szintén elolvad.

Kérem, február 1-én adjon részemről a Bp-i Ker. Ifj. Egyletnek[56] 500 koronát, amint alkalom lesz, megküldöm postatak[arék]p[énz]tár útján a bankjának.

Születése napjára,[57] bár talán addig még írhatok, Isten áldását kívánva,

Sokszor csókolja mamával együtt szerető fia, Béla.

Jelzet: MNL OL P 1009-III-26-2-No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

8.

Szilassy Béla 1919. január 23-án írt levele

Losonc, 1919. január 23.[58]

Kedves Atyám!

Szathmáry adóhivatalnok (club titkár) megy ma Pestre, és vele küldjük levelünket. Köszönettel kaptam meg Sörös és Dorcsákkal küldött levelét tegnap. Mellékelem az itteni Sparbanknak a levélmásolatát a B[uda]p[est]-i Keresk[redelmi] Banktól, melyik útján ők a W[iener] Bankvereinhez a 200 000 K-t átutalták. Ott lenne megtudható a W[iener]. B[ank]verein vételi elismerése.

Ami a Szilágyi-...[59] féle egyezségi propozíciót illeti, talán lenne szíves azt velem közölni, hogy ismerjem, mivel az egész ügygel legbehatóbban én foglalkoztam. Paloékkal[60] a maguk összeköttetése még rosszabb lehet, mint írta, és Palo különben sem ismeri úgy az ügyet, Viktorekkel pedig úgy látszik, csak sürgőnyi összeköttetésünk van. Sörös hétfőn vagy kedden megy le Pestre [...],[61] vele visszaküldeném az iratokat. Ugyancsak Mikussal küldöm a BKIE[62] részére járó 500 K-t, valamint a Hertschko által fizetett [összeg] 1/3-át, 350 K-t, és az ugyancsak általa befizetett vételár hátralék [...][63] 5250 K-t. Összesen 6100 K-t. Így most már Hertschko tartozása a fenti 5250 K-val csökkenvén 15 750 K marad. Magának küldöm a részösszeget, mert bizonyára több szüksége van rá, mint nekem, kinek a megélhetési gondok nem nehezdednek úgy a vállaimra, mint maguknak Pesten.

Ugyancsak Erzsébet részéről küldeni fogom Eszter [...][64] árát.

Erzsébet állapota némileg elhúzódott, mert a múlt napokban ismét kis vérzése volt, s így még ma is ágyban van. Úgy látszik azonban, ez nem komplikáció, és így talán holnap vagy holnapután fog felkelni tegnap helyett, mint legutóbbi levelünk írásakor hittük. Általában jól néz ki, csak már nagyon elunta a fekvést, és így kedélye kissé érzékenyebb. Eszter is igen jól fejlődik, éppen elérte a 12 kg súlyt ma.[65] Egyelőre még nem kezdett el mozogni, csak helyben ül és hancúroz, de mászni vagy járni nem próbál még, úgy látszik, nagyon nehéz a testsúlya.

Itni helyzetünkben semmi változás. Sörös elbeszélése és a maga levelei kétségbeejtők a haza sorsát illetően. Belátom, hogy az én lemenetelem nem változtatna a helyzeten, bár nagyon nehéz tétlenül nézni az állapotok züllesztését. Kétségbeejtő, hogy nem akad vezető ember még ma sem, aki valamit tenni akarna vagy merne a zsidó szupremácia legyőzésére. Úgy hiszem, az entente-től[66] hiába várunk támogatást, ha mi magunk nem mozdulunk, és nem mutatjuk, hogy cselekvésre el vagyunk szánva. Az ember a mai viszonyok között több hazafias elszántságot várna a hivatott magyar uraktól. A magyarság maga az oka, ha az országot szétszedik, mert nem tud, és látszólag nem is akar rendet teremteni a maga immár igen kis országában sem.

Palotól ma kaptam levelet, jól vannak. Ő sem tesz hűségi fogadalmat a cseheknek, ha a megyéjüket is átvénnék, így nem tudom, mit fog csinálni, de egyelőre Gyarmaton marad.

Mindkettőjüket csókolja szerető fia, Béla.

Jelzet: MNL OL P 1009-III-26-2-No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

9.

Szilassy Béla 1919. január 27-én írt levele

– részlet –

Losonc, 1919. január 27.[67]

Kedves Atyám!

[...][68]

Tegnapelőtt este váratlanul megjött Palo [...][69] főispánnal. Felmentek Zólyomba a tót miniszterrel, Srobárral[70] tárgyalni arról, hogy a megyei közigazgatás a magyar megyerészekre Gyarmaton székelhessen tovább is. Mint előre látható volt, útjukat nem koronázta siker. Így a megyei közigazgatás valószínűleg Szirákra fog vonulni, hova váltogatva mennek ki a megyei tisztviselők, kik Gyarmaton maradnak lakni. Persze ez csak ideiglenes – és nézetem szerint – meglehetősen tökéletes rendezése a kérdésnek, igen jellemző a mai zsidó kormányra, hogy ilyen állapotokat idéz elő. Palo roppant aktív, a tótoknak egy csomó kellemetlenséget dörgölt az orruk alá, ismét a régi, buzgó, tevékeny ember, mint háború előtt volt. Igazán öröm vele együtt lenni, a sok kishitű, megalkuvó losonci magyar után. Ma reggel megint hazamentek. Palo nagyon erős zsidóellenes tevékenységre van elkészülve, e téren reményilem találkozni fogunk.

Egyébként igen csendesen éldegélünk. Időnk változatlanul sáros, mozognunk alig lehet, ma kissé tavasziasabb, mint a napokban volt. Igen ránk férne kissé szárazabb idő, hogy a répákat végre kiszedhessük. Az állatárak kezdenek ismét emelkedni, úgy látjuk, a tavalyiakat legalább elérik, ha túl nem szárnyalják rövidesen.

Születése napjára Isten gazdag áldását kívánom avval, hogy hátha hazánk újra való feléledésére mihamarább biztos jelenségeket és tevékenységet láthatna.

Sokszor csókolja mamával együtt szerető fia, Béla

Jelzet: MNL OL P 1009-III-26-2-No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

10.

Szilassy Béla 1919. február 7-én írt levele

Losonc, 1919. február 7.[71]

Kedves Atyám!

Tegnapelőtt este szerencsésen megszabadultunk a fogságból.[72] Egyenként eresztettek el, hogy csoportos kivonulással feltűnést ne keltsünk az utcán. Igazán örülök, hogy végig csinálhattam ezt a kényelmetlen kalandot, mert hiszem, hogy ebből a magyarságnak – különösen a város és a közeli vidék magyarságának – szolgálatot tettünk. Példa erre, hogy Bolyk, Galda, Nyitra Penc községek előjárásai összebeszéltek, és elhatározták, hogy Bazovszkytól[73] követelni fogják szabadon bocsájtásomat, mert különben a falvak erőszakoskodni fognak, és erre a tót községeket is megnyerik. A város lakosságának hangulata is sokkal hazafiasabb, mint elzárásunk előtt; és így a csehek igen rossz politikát üztek elfogatásunkkal. Arra akarnánk azonban kérni, hogy ha van mód rá interveniálni valami úton, hogy az itt elfogva lévő néhány embert – kiket haditörvényszék elé fognak állítani – emberségesebb bánásmódban részesíttessenek. Csikorgó hidegben (ma éjjel – 13 fok volt) fűtetlen helységben tartják kenyéren és vízen a szerencsétleneket (a Schwerter volt velük becsukva, tőle tudjuk) már két hétnél tovább, és így mérhetetlen kínokat szenvednek, esetleg ártatlanok, és feltétlenül súlyosan megbetegszene. Élelmet akartunk nekik küldeni, de nem engedik a cseh pribékek, pedig pl. egyiknek bűne, hogy este 9 után ment haza, holott eddig van a záróra, szóval inkább rendőri vétség, miért koplaltatni és megbetegíteni az elfogottakat, lelketlen kegyetlenkedés.

Erzsébet most igen jól van, a múlt napok izgalma kiheverte baj nélkül, úgyszintén Eszter is változatlanul jól fejlődik. A gazdaság is normálisan halad, általában rendes az életünk, csak a postát nélkülözöljük. Kérem, adjon át Kis Aladárnak (ki ezt a levelet közvetíti) nekünk szóló leveleket, ő azokat elküldi a füleki állomásfőnöknek, ki küldőnccel továbbítja ide, mint az újságokat is.

Remélem, Gyarmattal meg van már az összeköttetésük, és így Paloék útján is esetleg hírt kaphatunk róluk is, esetleg mi a maguktól utazók által.

A csehek a falvakból mind visszavonultak, csak a városban vannak. Várjuk, hogy a magyarok mielőbb felmentenek.

Jelzet: MNL OL P 1009-III-26-2-No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

11.
Szilassy Béla 1919. február 8-án írt levele
– részlet –

Losonc, 1919. február 8., szombat[74]

Kedves Atyám!

Nagy örömet okozott mindkettőnknek a [...] [75] útján kapott sok levél. Különösen Erzsébet örült meg, hogy nagyanyjáról kapott jó híreket, mert már nyugtalankodott [az] állapota miatt. Mikus nem ment Pestre, mivel az innen való kiutazás éppen még korlátozva van, mint az onnan való idejövétel, és útlevelet úgy látszik, nem tudott kapni. Mihelyt módom lesz, eljuttatom a jelzett pénzt, sőt többet, mivel Hertschko újra fizetett, és így 10 500 korona van kifizetve, vagyis a 1/2 vételár. Ebből a magára eső egész 1/3 vételárát elküldöm. Mellékeltem levelet kaptam Schmidt István volt chauffeurómtól. [76] Mivel egyszer írt levelemre nem nyilatkozik, hogy mit igényel, nem tudom, mit adjak neki, illetőleg mit adnék neki, ha összekötetésünk lenne. Talán lenne szíves vele érintkezésbe lépni, és neki az én nevemben valamit juttatni, mit én megtérítek, mihelyt lehetséges. Kérem, [...] [77] hogy András kimerítő jelentést küldene magukhoz az én részemre, már november óta, illetőleg karácsony óta, hogy Vilmos visszajött, nem tudok róluk semmit.

Ami a mi elutazásunkat illeti, Erzsébettel megbeszéltem a kérdést. Ő tekintettel állapotára nem igen reszkirozhajta az utazást, és csak imminens veszély esetén menekülne innen, mire azonban most semmi oka nincsen. Különben is Péterin kis gyermeket eltartani stb. igen nehéz, és ott sem rózsások a viszonyok, mint szülei írják. Én a magam részéről a leghatározottabban elutasítom még a gondolatát is annak, hogy ezt a helyet elhagynám, ahova az Úr Isten állított, csak azért, hogy a bőrömet biztonságba helyezzem. Meggyőződésem, hogy hazámnak és magyarságomnak itten éppen most rám több szüksége van, mint bárhol máshol, és különben is úgy látszik, hogy amíg B[uda]pesten annyira felesleges a fiatal, életerős ember, hogy még a Tátrába ródlni is jut belőle, addig én ott felesleges vagyok, és itteni munkaköröm és hivatásom betöltésétől semmi sem fog elvonni. Ha úgy látják, hogy ottan szükségük van rám, gondolkodás nélkül és bizonyára minden nehézség dacára is oda fogok menni, de csak komoly munkára és nem hanyatlásra. Személyem biztonságra helyezésére, de addig nem megyek, bár mit mérjen rám az Úr Isten, elvégre ő intézi mindnyájunk sorsát, és eddig csodás kegyelemmel vezetett.

Mindkettőjüket sokszor csókolja és Maárnét üdvözlö, szerető fia, Béla[78]

Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

12.
Szilassy Béla 1919. február 10-én írt levele
– részlet –

Losonc, 1919. február 10.[79]

Kedves Atyám!

[...] [80]

Mi különben csendesen éldegélünk, csak szívszakadva várjuk, hogy már megszűnjön a cseh uralom felettünk. Nem értjük, hogy a magyar kormány ily hitványul cserben hagy minket, holott csak úgy nyüzsgő Füleik vidékén a katonája.

Nagyon kérném, hogy a közügyek állapotáról szíveskedne megint tájékoztatni, hiszen ez az egyetlen, ami igazán érdekel minket, és az újságok úgysem írják meg a való tényállást, és azok sem érkeznék ide rendszeren, mivel újságtalalom van.

[...] [81]

Adná az Úr Isten, hogy a közeljövőben megint Magyarországhoz tartoznánk.

A viszontlátásra, sokszor csókolja mamával együtt szerető fia, Béla.

Erzsébet kéri, hogy a mama a prot. nő tömörülésről [82] tájékoztassa, illetőleg híreket küldjön.

Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

13.
Szilassy Béla 1919. február 24-én írt levele

Losonc, 1919. február 24.[83]

Kedves Atyám!

Nádossy [84] váratlanul jött meg az éjjel ½ 3-kor, ma reggel Erzsébetet megvizsgálta, – és mint gondoltam –, elutazását nem tartja szükségesnek. [85]

Nádossyval küldök 5000 koronát az autó költségeire. Földváryék igen jók, hogy részt akarnak venni a költségekben, de mint mondtam, nekem kevésbé esik nehezemre, mint nekik, kiknek fix jövedelmük van. Arra is kérem, hogy Nádossyval elszámoljon, ő útközben borralalókat adott a kordon katonáknak, bizonyára a chauffeurnek is fog, ezt nem fizetheti a sajátjából, annál kevésbé, mivel fáradozásáért nem fogad el semmit. Talán valami ajándéktárgyat nézhetne részére tőlünk alkalmilag.

Nagyon sajnáljuk, hogy maguk közül és Földváryéktól nem jött fel senki. A zsidók, Herzog, Tarján [86] és mások folyton szaladgálnak Pest és Losonc között, így alig értem, hogy más ne kapna engedélyt erre a cseh-tótoktól, kik pedig a zsidókat nem kedvelik úgy, mint a magyarok.

Sietve írok, mert N. nemsokára indul. Alkalmilag többet. Nagyon érdekel a koncentráció fejlődése.

Sokszor csókolja mindnyájukat, Béla.

Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

14.
Szilassy Béla 1919. március 5-én írt levele

Losonc, 1919. március 5.[87]

Kedves Atyám!

Sörös mivel nem kapott engedélyt Pesten, hogy Pozsonyba menjen, visszajött, és innen megy Pozsonyba. A visszaúton készül Pestre is, így őt kértem meg a levél közvetítésére.

Mellékelve küldöm Erzsébet részéről egy aláírt Prot.[estáns] Nőszövetségi ívet 145 korona befizetett pénzzel együtt. Erzsébet készít katolikus íveket is, mivel itten — különösen az alsóbb néposztályban, hol a [...] [88] cirkuláltatja az íveket, több a kat.[olikus] vallású. Még több ívet fog prot.[estáns] nőkkel aláírni, csak mivel még nem mozoghat, maga nem keresheti fel az asszonyokat, és így lassan megy a dolog. Különben is nálunk kevés értéke van a mozgalomnak, mivel a cseh uralom alatt szavazásról szó sem lehet egyelőre.

Nagyon köszönjük a Vilmosmal küldött leveleket, nagy élvezettel olvastuk. Vilmos a jelzett 1850 koronát nem hozta magával, kérem azt is a haszonbérébe betudni. Ugyanaznap Mici és Palótló is hozott egy Gyarmaton járt emberem kimerítő, lelkes leveleket, az elsőket, mióta a csehek bennünket megszállottak.

Erzsébet állapota lassan javul. Illetőleg napról-napra erősödik ugyan, de igen lassan. Nappal a szalonjában hever a kanapén, este 7 óra felé fekszik. Remélem azonban, most már még is nem lesz több visszaesése. Nádossy látogatása annyiban volt rá jó hatással – amiért tulajdonképpen kértem –, hogy nem izgatja magát, nyugodtan viseli nem könnyű sorsát.

A pénzübelyegzés most folyamatban van. [89] A falusiak vannak most soron. Mind jobban kialakul közöttük a nézet, hogy csak éppen annyit bélyegeztetnek, mire okvetlen szükségük van a közeli jövőben, mivel az Ipolyon túl nem használhatják a bélyeges pénzt, pl. első nap, ki bélyegeztette egész pénzét, már szívesen

visszavenné a bélyegezetlent, mert nem tud mozogni a megszállott területen, nincs mit vásárolni, [...] [90] mivel kupeckedni. Időjárásunk silány, 2–3 napi hűvösebb fázis után ma újra esett, nem tudunk dolgozni semmit. Tervezem, hogy esetleg a jövő héten lenézek Gyarmatra, ha Erzsébet jobban erősödik.

Sokszor csókolja mindnyájukat szerető fia, Béla.

Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

15.

Szilassy Béla 1919. március 20-án írt levele

Losonc, 1919. március 20.

Kedves Atyám!

Giller[91] által küldött f. hó 7-i levelét köszönettel megkaptam.

A tasnádszántói két parcella eladását nem tartom előnytelennek, ha jó áron értékesíthető; persze ezt eldönteni mama és Paló hivatottak. [...] [92] dolgában is azt hiszem, egy év meghosszabbítás a legraktikusabb, míg jobban kialakul a helyzet. Természetesen, ha olyan bérlő jelentkeznek, ki tejjgazdaság felállításával a birtokot megmentené a parcellázás alól – még jobb volna. Ezt talán Öváryval is meg lehetne beszélni.

Már nagyon szeretnék egyszer lejutni Magukhoz is, T[asnád]szántóra is. Még várok néhány napot, azután megkísérlem, hogy innen eljussak. Erzsébet most már határozottabban jobban van, egész nap fenn van, csak még keveset mozoghat, lépcsőn még nem jár le, de igen jól néz ki. Remélem, néhány nap alatt még jobban erősödik, és akkor könnyebben egyedül hagyhatom néhány napra. Talán a jövő héten!

A gazdaság teljesen áll. Időnk olyan szerencsétlen, hogy az elázott földek nem képesek kiszáradni. Tegnap és ma változatul [93] havazás volt, mi jobban ugyan az esőnél, mert nem nedvesít annyira, de végeredményben még mindig nem jutunk ki a földekre, pedig nagyon itt lenne az ideje. Útjaink is elképzelhetetlenül rosszak, úgyhogy most egyéb munka híján, [...] [94] utat köveztettem ki makadámosan, mert teljesen elromlott volt. A pénzübelyegzés folytán most meglehetősen pénzüszükség van nálunk, a múlt nagy bőség után úgy, hogy az árak nem estek, de az ember a pénzéhez nehezen jut hozzá. Baj az is, hogy a demarkációs vonalon túlra a forgalom roppant nehéz, majdnem megszűnt, és így az eddigi üzleti forgalom nagyon pang. A csehek általában elég jól viselik magukat, de tartanom kell legkülönbféle rekvirálásoktól, mi szintén nehezíti a helyzetet, és nem enged hosszabban tárazni. Felszabadulásunkra úgy látom, még jó ideig várnunk kell, legalább is a békekonferencia végéig, ha nem tovább, pedig ez az elzártág roppant nehéz.

A remélhető közeli viszontlátásig sokszor csókolja szerető fia, Béla.

Frankék Kassáról [az] elszámolást megküldték, és [a] pénzt is jelzik onnan.

Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

16.

Szilassy Béla 1919. április 8-án írt levele

Losonc, 1919. április 8.

Kedves jó Atyám!

Múlt hó második felében éppen azon törekedtem, hogy valahogy lejussak B[alassa]gyarmatra és Pestre magukat meglátogatni. Erzsébet egészségi állapota olyanakk látszott, hogy néhány napra elhagyhatom, midőn váratlanul ottan előállott a politikai fordulat, [95] de ugyanakkor Erzsébet egészsége is gyengült, fájdalmakat érzett, és újra lefeküdt. Kétnapi kínlás után dr. Reinfeld elüszkösödött magzatot távolított el egészen könnyedén. Úgy látszik, hogy az elüszkösödés még januárban történt, midőn a különféle lövöldözések és politikai események, aggodalmak okozta lelki rázkódtatások sűrűn követték egymást. Azóta Erzsébet elég jól van, tegnapelőtt felkelt és remélhetőleg minden bajon túl van, most már igazán hiszem, hogy talpra áll, és normális életet folytathat, hiszen 4 hónapja úgyszólván szobafogságban volt szegény. Nagyon sajnálni kell szegény kis asszonyt, hogy hiába vigyázott magára, és túrt el minden kellemetlenséget oly hosszú ideig, és végül is így járt, de hát talán jobb így rá nézve, ha az elkövetkezhető bizonytalan időkben normális erővel nézhet elébe az eseményeknek. Mindenesetre azt óhajtja, hogy esete lehetőleg titokban maradjon.

Sok aggodalommal gondolunk Magukra, és igazán szeretnénk, ha bármi nehézségeik is volnának odalenn, hogy feljönnének hozzánk. Igaz, az utazás most nem könnyű dolog. De némi nehézségek leküzdésével mégis sikerül sokaknak, és ha maguknak ottan, különösen magának az élelmezése nehézséggel jár, itten könnyebben elláthatók. Persze mi nem vagyunk képesek a sok ellentétes híresztelés kapcsán megítélni, milyen lehet odalenn a helyzet. Talán Palo útján Gyarmaton keresztül küldhetnék híradást, onnan többször jön fel valaki, kivel Palo a leveleket elküldhetné. Mert ugyan Paloékról sem tudunk semmit, de azt képzeljük, hogy ők eltekintve a többször idehangzó ágyúszóitól [...] [96] rendes életűjüket folytathatják, különben talán hallottunk volna már róluik valamit. Igen érdekelne tudni, a pénzübelyegzés hogy alakul, mama jövedelmei – úgy képezem – befolyásoltattak az új rezsim által, ha ezen a téren segíthetnék, igazán nagy örömmel tenném. Azt hiszem a jövő hetek folyamán, esetleg ápril[is] végén vagy májusban tudnék pénzt küldeni valakivel, ha tudatná [...] [97] szüségletét. Erről jut eszembe, Frankék Kassáról ide küldték a követelésemet.

Mi igen csendesesen éldegélünk, részben E.[rszébet] gyengélkedése folytán, másrészt az örökös eső miatt, mely eddig lehetetlenné tett minden gazdasági munkát. Őszi vetéseim szintén sokat szenvednek a víztől, tavaszi semmi sincs, a rétek majdnem állandóan víz alatt vannak, és így gondot okoz, hogy ha a kevés takarmányom elfogy 2–3 hét alatt, állataimat hova vigyem legelni. Három napig szünetelt az eső, már reménykedtünk, hogy kezdetünk valamit, de ma újra szakad bőségesen. Igazán az Úr Isten sok próbáltatást bocsát reánk ez évben.

Roppant nehezünkre esik, hogy így el vagyunk szakítva a család minden tagjától, mintha hadifogságban lennénk, pedig otthon volnánk?

Mindkettőjüket számtalanszor csókolja, mamát üdvözli szerető fia, Béla

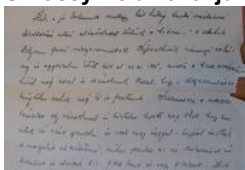
Vilmos jól van!

Eszter momentán fogzási indisposícióban, egyébként virul.

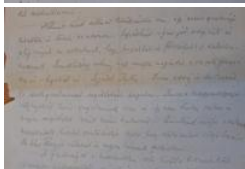
Kérem, juttassa el Erzsébet levelét anyósomnak, innen nem tudjuk biztosan, miképpen jut hozzá legbiztosabban.

Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

Szilassy Béla 1919. június 1-én írt levele

[28]

[29]

[Tovább a galéria oldalára](#) [30]

17.

Szilassy Béla 1919. június 1-én írt levele

Losonc, 1919. június 1.

Kedves jó Atyám!

Hála a jó Istennek, mintegy két hétig tartó váltakozó lövöldözés után eltávolodott tőlünk a háború, a csehek Zólyom felé visszavonultak. Képzhetik, mennyi nehézség és aggodalom között telt el ez az idő, midőn a harcseményeken kívül azzal is számolnunk kellett, hogy a visszavonulásra kénytelen csehek még ki is fosztanak. Szerencsére a magyar támadás oly váratlanul és hirtelen lepte meg őket, hogy nem értek rá ránk gondolni, és csak nagy ügyel-bajjal tudták a magukét elszállítani, mihez persze az én szekereimet és boraimat is elvitték, kb. 7 darab lovat és vagy 7 szekeret. Most a még megmaradt fogatok a magyar katonaság kiszolgálására vannak, de a gyors előrenyomulás következtében remélhetőleg rövidesen ismét visszatérnek a rendes munkára. A magyar katonaság bejövetele nagy lelkesedést keltett az egész városban, hiszen a csehek viselkedése már-már tűrhetetlen volt, és látva a közöttük megindult bomlási folyamatot, helyzetünk mindig bizonytalanabbá vált, mivel bennünket, mint akik ellenséges érzületünket nem titkoltuk, minden módon igyekeztek [198].

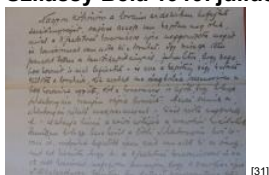
Nálunk most katonai beszállásolás van, egy ezred gazdasági hivatala és [199] az udvaron. Egyébként igen jól vagyunk, és alig várjuk az alkalmat, hogy magukkal és Földváryékkal találkozzunk. Remélhetőleg néhány nap múlva megindul a vasúti forgalom, és legalább én lejutok Pestre. Kérem, addig is tudassák, ha esetleg valamivel segíthetnek magukon. Persze a magyarországi viszonyokról kevés fogalmunk van, és így nem tudom, miben és hogyan segíthetek, ezért kérem, tudassák. Leveleink vivője a velünk beszállásolt hivatalvezető tisztje szíves lesz válaszukat visszahozni. Ha lehet, Földváryék választát is nagyon kérnénk felküldeni. A gazdaságot a kedvezőtlen időn kívül a hadműveletek is nagyon megzavarták, mivel éppen mihozzánk lövöldöztek a magyar tüzérek igen sokat, és nem lehetett kinn dolgozni a sok fuvarszolgáltatás mellett.

A remélhető közeli viszontlátásig sokszor csókolja mindkettőjüket,
Maárnét sokszor üdvözölve,
szerető fia, Béla

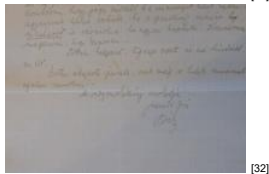
Vilmos igen jól van.

Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

Szilassy Béla 1919. július 23-án írt levele

[31]

[32]

[Tovább a galéria oldalára](#) [33]

18.

Szilassy Béla 1919. július 23-án írt levele

Losonc, 1919. július 23. este

Kedves Atyám!

Nagyon köszönöm a lovaim érdekében kifejtett tevékenységét, sajnos aznap nem kaptam meg őket, mivel a kiszaltnai kocsmáros újra meggondolta magát, és kocsisomnak nem adta ki a lovakat. Így másnap itten panaszt tettem a rendőrkapitánynál, felemlítve, hogy maga 600 koronát is már lefizetett, és erre a kapitány négy katonát küldött a lovakért, kik azokat ma meghozták szerencsésen a 600 koronával együtt, sőt a kocsmáros is lejött, hogy holnap Szklabonyára menjen rájás lovaiért. Marci szerint a Szklabonyán székelő ezredparancsnok, kinél azóta megfordult M. [100] el akarja húzni a zsidó nótáját a zsarolási kísérletért. Remélem, holnap haza kerül a többi Szklabonyán levő lovam is, melyeket legutóbb éppen azért nem adott ki az őrnagy, mert azt kívánta, hogy M. a szaltnai kocsmárossal és az ott volt kocsisal még egyszer lemenjen, hogy a zsarolási ügyet ő kihallgathassa, tekintve, hogy katonái kompromittálva lettek a zsidó kijelentése által.

Gyarmatról semmi hírem azóta, hogy Maga elment. Úgy látszik, a helyzet a demarkációs vonalon túl változatlan, mindössze nehézséggel jár most odautazáshoz engedélyt szerezni. Mint hallom azonban, a jövő héten talán könnyebb lesz.

Kérem, legyen szíves Zólyomban Erzsébet részére 20 kg fehér cukrot vásárolni, úgy beszélt ott járt kocsisom, hogy jegy nélkül bármennyit lehet kapni. Ugyancsak hálás volnék, ha a gazdaság részére *marhasót* is vásárolna, ha ugyan kapható. Kocsisomat megbízom, hogy keressen.

Időnk kedvező, tegnap esett, és ma hűvösebb az idő.

Eszter állapota javult, csak még a belek nincsenek egészen rendben.

A viszontlátásig csókolja
szerető fia
Béla.

Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

19.

Szilassy Béla 1919. augusztus 10-én írt levele

Losonc, 1919. augusztus 10. [101]

Kedves Atyám!

Mellékelve küldöm Miczi és Palo levelét, melyek elsejét [102] Marci hozta tegnap, a másikat most kaptam.

De maradok a történeti sorrendnél. Tegnap, szombaton délben jött meg Marci diadalittas arccal jelentve, hogy mind a tizennégy tehenet visszahozta. Ugyanis ő pénteken nappal indult innen, és ugyanakkor indultak meg a csehek is Tarján, Szécsény felé. Marci együtt érkezett a csehekkel Szécsénybe, és sikerült neki az ottani meglepett [..] [103] teheneimet kivásálni, éspedig 12 drb. sajátomat, és még a 2 drb. levágott helyett két másikat is kapott. A szécsényi [..] [104] persze a csehektől roppant meg volt rémülve, és könnyen kiadott mindent, csak, hogy baja ne essen. Ezután Marci lement kocsin Gyarmatra, hol Palo segítségével kereste ott a lovaikat. Lovaim azonban sem Gyarmaton, sem vidékén találhatóak nem voltak, messze nem mehettek, mivel a Gyarmaton aluli községekben állítólag már románok lettek volna. Gyarmaton a cseheket péntek estére várták, mivel hallom, be is mentek volt, másnap az egész cseh haderőt úgy Tarján, mint Gyarmat, Szécsényből visszavonták, s így most ottan a semleges zóna ténylegesen fennáll, s amint Palo írja, a rendes közigazgatás van fehér polgárorséggel. Egyébként Magyarország felől csak az újságok révén tudunk valamit. [..] [105] Innen valamennyire eltávozik a cseh katonaság, és így remélhetőleg a mezei károk csökkenni fognak, bár még mindig előfordul, hogy lóherét, lucernát kaszálnak különösen éjjel, és persze fizetség nélkül.

Időjárásunk most száraz meleg. Elutazásuk estéjén igen hűvös volt, gondoltam Magukra, mennyire fázhatnak. Remélhetőleg kapunk nemsokára esőt, mire igen nagy szükség lenne. A termés búza és rozsból igen mérsékelt, úgy látom, talán a vetőmag és [..] [106] szükséglettem fedezve lesz, de ez nem bizonyos, eladó semmi.

Egyébként reménykedéssel élünk, hogy majd csak fordul sorsunk nemsokára. Ha ez nem volna, igazán kétségbeejtő lenne helyzetünk. Tulipán Miklós [107] keddre jelezte látogatását, vajon eljöhet-e?

Mindkettőjüket sokszor csókolja
szerető fia,
Béla

Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – *Eredeti, kézzel írt.*

20.
Szilassy Béla 1919. október 23-án írt levele

Losonc, 1919. október 23. [108]

Kedves Atyám!

Szombaton este szerencsésen hazaérkeztem. Erzsébet[et] és Esztert jól találtam. A pesti hírek nagy várakozással töltenek el mindenkit; és türelmetlenségünk csak fokozódott, hogy nem kapunk újabbakat. Az itteni viszonyok teljesen olyanok, mint akkor jeleztem, csak az elégedetlenség nagyobb, és mintegy a kitörés előtti csend honol.

[A] gazdaságban csendesen megy minden előbbre. Ma elkezdett cseperegni az eső, talán lesz belőle valami. Mindenesetre a levegő lényegesen enyhült, és ez is már igen kellemesen érint. Itt a lóhere cséplést befejeztük, most Bolykon kellene folytatni, úgy mint a csillagfürt cséplést, ha az eső engedí. Utóbbinak ártott a fagy, sok éretlen mag nem bír rendesen kiszáradni és esetleg penészedést okozhat, ha rendes kezelésben nem részesül. A jövő héten több értekezésem lesz, lehet, hogy a vége felé vagy azután ismét lemegyek.

Mindkettőjüket csókolja
szerető fia,
Béla

Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – *Eredeti, kézzel írt.*

21.
Szilassy Béla 1919. december 6-án írt levele

Losonc, 1919. december 6. [109]

Kedves Atyám!

Újra szigorított határozat lévén, le kell mondanom arról, hogy a közeljövőben Magukat meglátogathassam, és esetleg karácsonyig feljuthassak. Ezt annál inkább sajnálom, mivel a közelmúltban még meg volt a reménység arra, hogy esetleg valamit fel is vihessek, és így talán karácsonyra is vihettem, vagy küldhettem volna, mi most igen jólesett volna Maguknak. Hogyha esetleg megváltoznak a viszonyok az ünnepek előtt, meg fogom kísérelni a felmenést.

Nálunk hála Istennek minden rendben van, Erzsébet jól érzi magát – állapota teljesen normális –, semmiféle aggodalomra ok nincsen. Különben anyjához egyidejűleg írt levelében magáról és terveiről referál. Eszti igen jól fejlődik, sokat tornázik velem, illetőleg rajtam, mindent megért, de beszélni nem akar, sőt majdnem még kevesebbet beszél, mint azelőtt, ti. azt a néhány szót, mit eddig tud[ott], a maga módja szerint rövidíti pl. mama = ma.

A gazdaságban is megvagyok baj nélkül, a múlt napok enyhe idejében a vetések többnyire kikeltek, illetőleg megerősödtek, és őszi szántásokat is végeztem, sajnos ugyan a vetést egészen befejezni a már mindennapi kód, illetőleg eső miatt nem tudtuk. Mégis két[szer] annyi vetés van, mint tavaly, tehát majdnem több a rendesnél. A takarmányozás nem okoz nagyobb gondot addig, de persze a téli még hosszú, és a viszonyok sokban változhatnak tavaszig, úgy lehet még nehézség is kítavaszkodásig.

Egyébként a helyzet itten nyugodt, csendes – várakozással teljes. A legnagyobb fokú tájékozatlanság van a levegőben, senki sem tudja, mi fog elkövetkezni és mikor, csak mindenki vár valami változást, persze mindenki a saját ízlése szerint, csak az az egy bizonyos, hogy a csehek a maguk részére jót nem várnak. Beszélnek csapatok kicseréléséről, visszavonásáról, bolsevizmus kitöréséről, mindenről a világon, nagyon tartanak Horthytól, hogy megtámadja őket, de arról, hogy védelmeznék a megszállott területeket, senki nem beszél, mi nem is csoda, bizalmi rendszer alapján álló katonaságnál. Úgy látszik, a felfordulás nagyon közel van, vagy legalábbis nagyon könnyen bekövetkezhet, és ezért olyan ideges a hangulat. Kérdés, hogy odaát tudják-e ezt, és fel vannak-e készülve reá? Nagyon szeretnék [110] beszélni, de persze most erre nincs módom. Talán Maga beszélhetne vele, már csak a Maga megnyugtatóra is, és egy-két szóban a kérdésre megírhatná a választ, különösen itten minket illetőleg.

Ha nem jutnék le addig, Karácsonyra Isten bő áldását kívánom Maguknak, és adná, hogy nemzetünk az Ő ünnepén megnyugvást és a megpróbáltatások végét találja meg.

Sokszor csókolja mindnyájukat, és Maárnét sokszor üdvözli
szerető fia,
Béla

Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – *Eredeti, kézzel írt.*

22.
Szilassy Béla 1919. december 14-én írt levele
– részlet –

Losonc, 1919. december 14. [111]

Kedves Atyám!

[...][112]

Itt csendesen élünk, a napok egyformán telnek. Jól tudjuk, hogy a közeljövőben változást nem várhatunk. Tegnap volt itt egy internacionális komisszió, melynek angol vezetőjével és a magyar résztvevőkkel, különösen egy vezérkari ezredessel beszéltem. Oda nyilatkozott, hogy meg kell várni, mi lesz a békefeltételekben, azután elvállik, mi a teendő. Csüggedni semmi ok sincsen, csak a hosszú várakozási idő koptatja az idegeket párosulva a csehek apró ijedtségükből fakadó szekatusaival [!], melyekkel a mindennapi életet nehezítik. Most úgy látszik, hogy a határátlépést teljesen lehetetlenné akarják tenni egy időre legalább. Persze az idő majd megmutatja, miként lehet ezt a tarthatatlan helyzetet kijátszani. Maguk az angol, francia és olasz missziótagok is fel vannak a cseheken háborodva, de hogy mi lesz a változás, és mikor, még nem tudni.

Mama szemüvegét most nem küldhetjük, mert a csehek lezárták a szobát. Legközelebbi alkalommal küldjük.

Áldott Karácsonyi ünnepeket kívánva

Sokszor csókolja mindkettőjüket,
Béla

Jelzet: MNL OL P 1009–III–26–2–No. 21. – *Eredeti, kézzel írt.*

23.
Szilassy Béla 1920. január 4-én írt levele
– részlet –

Losonc, 1920. január 4. [113]

Kedves Atyám!

Kis Sándor[114] szíves e levelet magával vinni, és vele küldök 1 doboz szacharint, teveször mellényt, és mama 2 lorgnonját (más szemüvege itt nincsen, csak Magának egy cvikkere). A többi holmival, ti. talpbőrrel és [a] többi doboz szacharinnal most nem terhelem Kist – ő nagyon aggodalmas –, a jövő héten leküldöm [...] [115] Lajossal vagy Gillerrel, ki hamarabb megy. [...] [116]

Mi csendeskén élünk eseménytelen világunkban. Időjárásunk [a] lehető szélsőséges, hol esős, fagy és hó, most néhány napig eső és olvadás, lucok volt. A gazdaság rendben megy, egyelőre a takarmányozás sem okozott nagyobb nehézséget, csak kérdés, hogy a csehekből elég korpát ki tudok-e vasalni az egész telettel idényre – igen nehezen adják. Persze nehezen várjuk a tavaszodást meg az akkora remélt eseményeket úgy a háznál, mint a nagyvilágban. Erzsébet igen jól van, bár most már kezdi terhesnek érezni állapotát, kényelmetlen érzései vannak ülésnél, fekvésnél. Szerencsére már nem soká tart az állapot. Anyósomat a hó második felére várjuk, szerintem akkora egy szobát visszaszerezhetek számára a csehektől, kik különben igen tisztességesen viselkednek mostan nálunk. Ami a közállapotokat illeti, a züllés a túlsó határokon jár, jól esik látni, mily feltartóztatlanul közeledik az összeomlás. A realitás minden képzeletet felülmúló, hallomásom szerint már fegyvereket is lehet venni a katonáktól. Általában mindenki és minden kapható pénzért. Csak nagy gondokat okoznak nekünk az odaátrol – gyéren – átjövő hírek, nem olyanok látszik a fejlődés és haladás, mint azt reményeltük. Úgy halljuk, túl sok a személyes ambíció, kevés az önzetlen hazaszeretet és aldozatkésztség. Igen sok a szó, és kevés az öntudatos, célirányos cselekvés. Nagyon sokat hallani a bolsevizmus megbosszulásáról, keveset látni az új keresztényen Magyarország intézményes – különösen gazdasági terén való kiépítéséről. Félek attól, hogy odaát megint csak pártpolitikának [!], de célirányos országos munkát nem végeznek. Látható eredmény ennek, hogy itt a Felvidéken a cseheknek igen könnyű a munkásság és köznépgangulatát Magyarországgal ellen irányítani – ilyen irányban eredményes munka folyik itten –, mert odaát „fehérterror” dühöng, és a nyomorúság nem csökken, így könnyen elhitethető a néppel, hogy az „urak” most is csak elnyomni akarják, mint régen. Jó lenne Miklós[117] figyelmét erre felhívni.

Mindkettőjüket sokszor csókolja
szerető fia, Béla

Választ kérünk Kis S. útján, lehetőleg részletesen a közállapotokról is.

Kérem, ha hosszabb ideig nincsen alkalmuk levelet küldeniük, küldje el Herczog Lacihoz,[118] Csengery utca 31., ő igen sokszor átjár oda-vissza.

Jelzet: MNL OL P 1009-III-26-2-No. 21. – Eredeti, kézzel írt.

[1] BARTFAI SZABÓ LÁSZLÓ: *Pest megye történetének okleveles emlékei 1002–1599-ig. Függelékül az inárosi Farkas, az irsai Irsay, valamint a szilasi és pilisi Szilassy családok története.* Gyöngyös – Bp., 1938.

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (továbbiakban: MNL OL), Családok, személyek, testületek és egyesületek iratai P szekció (továbbiakban: P), 1009 Szilassy család Országos Levéltár által rendezett iratai (továbbiakban: 1009), A Szilassy család egyes tagjaira vonatkozó iratok (továbbiakban: Szilassy család III. sorozat), Szilassy Aladárhoz írt levelei (továbbiakban: 26. tétel), Szilassy Aladárhoz írott levelek (továbbiakban: 2. altétel), Szilassy Béla levelei (továbbiakban: No. 21.), fol. 76–102.

[3] Az 1898–1899. tanévben. Szögi László: *Magyarországi diákok svájci és hollandiai egyetemeken 1789–1919.* Bp., 2000, 80.

[4] Szilasi és pilisi Szilassy Béla. A szlovenszkói dunáninneni új egyházkerület főgondnoka. *Protestáns Árvaházi Képes Naptár*, 1922, 22–23. A két világháború közötti egyházi tevékenységéről lásd még HARSÁNYI BÉLA: A felvidéki és kárpátaljai egyetemes református egyház törvényalkotó munkája a két világháború között. A lévai és pozsonyi zsinatok. *Egyháztörténeti Szemle*, 2016. 4. sz. 56–83. TÖMÖSKÖZI FERENC: A szlovenszkói és kárpátaljai egyetemes református egyház önszerveződésének rövid története 1918–1923 között. *Pro Minoritate*, 2017. 1. sz. 124–145.

[5] POPÉLY GYULA: *Felvidék 1918–1938. Az első évtized csehszlovák uralom alatt.* Bp., 2014, 109–113.

[6] Szent-Ivány József a két világháború közötti felvidéki magyar politikai élet befolyásos alakjaként az Országos Magyar Kisgazda, Földműves és Kisiparos Párt alapítója és első elnöke volt.

[7] POPÉLY: i. m. 223–230.

[8] Uo. 308.

[9] Uo. 323., 420.

[10] Josef Tiso (1887–1947) az első Szlovák Köztársaság elnöke volt 1939-ben.

[11] Csehszlovákia és Magyarország között 1938 októberében folytak tárgyalások a dél-szlovákiai magyar többségű települések Magyarországhoz való visszatérésének feltételeiről. Megállapodás nem született, a bécsi döntés rendezte átmenetileg a viszonyokat.

[12] SZARKA LÁSZLÓ–SALLAI GERGELY–FEDINEC CSILLA: *Az első bécsi döntés okmánytára. Diplomáciai iratok 1938. augusztus–1939. június.* Bp., 2017, 312.

[13] 1938. november 5. és 1940. április 1. között működött.

[14] SIMON ATTILA: *Magyar idők a Felvidéken 1938–1945. Az első bécsi döntés és következményei.* Bp., 2014, 54., 123–130.

[15] Az adatokat idézi VÖLGYESI ZOLTÁN: „Impériumváltás” elleni tiltakozások a Felvidéken 1918 végén. I. *Archivnet*, 2017. 5. sz. <http://www.archivnet.hu/imperiumvaltas-elleni-tiltakozasok-a-felvideken-1918-vegen-ii-resz> [34] (utolsó letöltés: 2018. október 16.)

[16] MNL OL P 1009-III-26-1-No. 21. Szilassy Aladár valóságos belső titkos tanácsosi kinevezésével kapcsolatos iratok és nyomtatványok. Tisza István magyar királyi miniszterelnök kézírásos levele. Bp., 1914. január 3. Szilassy Aladár részére nyugdíjba vonulása és ez alkalmából történő titkos tanácsosi kinevezése alkalmából. Fol. 28–29.

[17] Uo. fol. 52–59.,

[18] PRUZSINSZKY PÁL: *Szilassy Aladár. Visszatekintés negyvenéves egyháztársadalmi munkásságára.* Bp., 1922.

[19] Az eredeti díszoklevél: MNL OL P 1009-III-26-1-No. 21. Szilassy Aladár valóságos belső titkos tanácsosi kinevezésével kapcsolatos iratok és nyomtatványok, Fol. 81.

[20] VÖLGYESI: i. m.

[21] MNL OL P 1009-III-26-2-No. 19. Sörös Béla, a Református Lelkészi Hivatal (Losonc, Nagybég u. 3.) lelkészének levele Szilassy Aladárhoz. Losonc, 1919. február 3., Fol. 35–38.

[22] A levél érkezése: 1918. november 5–6.

[23] A levél első fele családi vonatkozású részleteket tartalmaz, egyes családtagok szerencsés megérkezésének részleteivel.

[24] Értsd: polgármester.

[25] A Magyar Nemzeti Tanács 1918. október 24-én alakult meg. A Szlovák Nemzeti Tanácsot létrehozó turócszentmártoni deklarációt 1918. október 30-án adták ki.

[26] Sörös Béla (1877–1939) 1906-tól Losonc város református lelkésze volt. A *Felsőnógrád* és az *Összefogás* című lapok főszerkesztője, 1938-tól református püspök.

[27] Nem azonosított személy.

[28] A Nagy Háború utolsó évére, 1918-ra általánossá vált a zsidóság hibáztatása a nehézségekért, a háború következményeiért. Az antiszemitizmus nem csupán a közép- és kelet-európai országokban, hanem az első társadalmi rétegekben is felerősödött. Lásd erről pld. VÖLGYESI ZOLTÁN: *Lógósok vagy bűnbakok?* *Archivnet*, 14. (2014) 5. sz.

[29] Nem azonosított személy.

[30] Olvashatatlan.

[31] Felesége, földvári és bernátfalvi Földváry Erzsébet (1894–?).

[32] Az első Vix-jegyzék után vagyunk három nappal. A jegyzék Ipolyság, Balassagyarmat, Szécsény, Fülek mentén húzta meg a demarkációs vonalat. Losonc Fülelkel szemben a demarkációs vonal csehszlovák részére került.

[33] Értsd: az Úr Isten.

[34] Gróf Károlyi Mihály 1917–1918 folyamán elmondott képviselőházi beszédeiben gyakran fogalmazta meg az önálló magyar állam eszméjét, perszonálunió alapján a Habsburg-házzal.

[35] Utalás Jászi Oszkár Dunai Egyesült Államok koncepciójára.

[36] Két életfelfogás versenyéről van szó gondolataiban.

[37] 1918. december 29-én foglalta el a cseh katonaság Kassát.

[38] Valószínűsíthjük, hogy egy alkalmazottról, esetleg családtagról lehet szó.

[39] Az alább közzétett Nyilatkozat lehetett a melléklet.

[40] Olvashatatlan név.

[41] Olvashatatlan név.

[42] Olvashatatlan név.

[43] Dr. Giller János (1886–1956) losonci ügyvéd. A *Prágai Magyar Hírlap* 1922 szeptemberétől kiadó Lapkiadó Vállalat Rt. igazgatója volt. Az Egyesült Magyar Párt egyházpolitikai szakosztályának elnöke.

[44] Olvashatatlan név

[45] 1919. január 6-án érkezett Budapestre.

[46] Olvashatatlan.

[47] Utalás a budapesti pártok közötti politikai egyeztető tárgyalásokra.

[48] Valószínűsíthjük, de nem állítjuk, hogy Szilassy Pálról lehet szó, aki 1912-ig balassagyarmati királyi alügyész volt. 1913. január 21-től nevezték ki budapesti ügyésznek. *Igazságügyi Közlöny*, 1914. 2. sz. 73. Az 1922. február 11-én elhunyt Szilassy Pál volt a Tisza-per királyi ügyésze.

[49] Érkezett: január 12.

- [50] Olvashatatlan név.
[51] Itt élt a Földváry család.
[52] Erzsébetnek.
[53] Érkezett: 1919. január 20.
[54] Beazonosíthatatlan utcanév.
[55] Olvashatatlan.
[56] A Budapesti Keresztyén Ifjúsági Egylet 1883. évi megalapításában jelentős szerepet játszott id. Szilassy Aladár. A családtagok buzgó támogatói voltak az egyletnek.
[57] Id. Szilassy Aladár 1847. január 30-án született Budán.
[58] Érkezés február 7-én.
[59] Beazonosíthatatlan név.
[60] Valószínűsítjük, hogy itt is Szilassy Pálról lehet szó.
[61] Olvashatatlan szó.
[62] Budapesti Keresztyén Ifjúsági Egylet.
[63] Olvashatatlan szó.
[64] Olvashatatlan.
[65] Eszter nevű kislányáról van szó.
[66] Az Antanttól.
[67] A levél budapesti érkezési dátuma: február 7.
[68] Az előző levél pénzügyi és egészségügyi híreinek kibővítéséről van szó a levél első felében.
[69] Értelmezhetetlen név.
[70] Vavro Šrobár (1867–1950) szlovák politikus, az 1918. november 4-én Szokolcán megalakult négytagú ideiglenes szlovák kormány vezetője volt. 1918–1920 között a Szlovákia Teljhatalmú Minisztérium vezetője (*Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska*).
[71] Érkezett február 10-én.
[72] Lásd Sörös Béla levelét, 21. l. l. jegyzet. Szilassy Bélát február 3-án tartóztatták le a csehek, és két napig tartották fogva.
[73] Nagy valószínűséggel dr. Bazovszky Lajosról (1872–1958) van szó, aki Nógrád megye első zsupánja volt 1919. január 15-től.
[74] Érkezett február 10-én.
[75] Olvashatatlan név.
[76] Azaz sófőzőtől.
[77] Teljes bizonyossággal nem rekonstruálható mondatrész, amelynek kihagyása a mondatot nem teszi érthetlenné.
[78] A bal alsó sarokban „Erzsébet” aláírással rövid üzenet olvasható.
[79] Érkezett február 15-én.
[80] Pénzügyek ismertetésével kezdődik a levél, ezt a részt nem közöljük.
[81] Erzsébet javuló állapotáról szolt ez a bekezdés.
[82] Szilassy Béla édesanyja Vizsolyi Mária (1854–1927), a Lórántffy Zsuzsanna Egylet elnöke volt. Feltételezzük, hogy erre a protestáns női egyletre gondolt a levélíró.
[83] Érkezett február 26-án.
[84] A Budapestről hívott orvosról van szó.
[85] Szilassy Béla 1919. február 21-én kelt levele kizárólag a pesti orvos losonci útjának a megszervezéséről és magánjellegű dolgokról szól, ezért nem közöltük.
[86] Azonosíthatatlan személyek.
[87] Érkezett március 18-án.
[88] Olvashatatlan szó.
[89] 1919 elejétől került sor az Osztrák-Magyar Monarchia pénzjegyeinek le- és felülbélyegzésére az utódállamokban a bankjegyek nacionalizálása és a fekete kereskedelem visszaszorítása érdekében.
[90] Olvashatatlan szó.
[91] Giller János. Lásd a 38. jegyzetet.
[92] Olvashatatlan.
[93] Értsd: a változatosság kedvéért.
[94] Olvashatatlan szó.
[95] Utalás a Tanácsköztársaság 1919. március 21-i kikiáltására.
[96] Olvashatatlan.
[97] Olvashatatlan.
[98] Olvashatatlan szó.
[99] Olvashatatlan szó.
[100] Marci.
[101] Érkezett augusztus 14-én.
[102] Értsd Miczi levelét.
[103] Olvashatatlan.
[104] Olvashatatlan.
[105] Kihagytuk a mondatot több olvashatatlan szó miatt.
[106] Olvashatatlan szó.
[107] Beazonosíthatatlan személy.
[108] Érkezett: 1919. október 25.
[109] Érkezés: 1919. december 10.
[110] Nem tudunk Iván nevű családtagról, vezetéknev hiányában ezért nem azonosítható.
[111] A levél érkezése: 1919. december 18.
[112] A levél első felében egy üzleti elszámolás részletei találhatóak.
[113] Megérkezett: 1920. január 9.
[114] Kis Sándor losonci vasutas főember több alkalommal hozta, vitte a leveleket. Lásd a 6. számú levelet.
[115] Olvashatatlan vezetéknev.
[116] A levél üzleti ügyekkel kapcsolatos részét nem közöljük.
[117] Nem azonosítható személy.
[118] Beazonosíthatatlan személy.

Címkék:

[levelezés](#) ^[35]

[felvidék](#) ^[36]

[első világháború](#) ^[37]

[impériumváltás](#) ^[38]

[mikrotörténelem](#) ^[39]

Kiadás: 18. évfolyam (2018) 4. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/mintha-hadifogsagban-lennenk-pedig-otthon-volnank-szilassy-bela-losonci-levelei-szilassy-aladarhoz-a>

Hivatkozások

- [1] <https://www.archivnet.hu/mintha-hadifogsagban-lennenk-pedig-otthon-volnank-szilassy-bela-losonci-levelei-szilassy-aladarhoz-a>
[2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/szilassy_bela_1881.jpg
[3] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/soros/sorosbela1.jpg>
[4] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/soros/sorosbela2.jpg>
[5] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/soros/sorosbela3.jpg>
[6] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/soros/sorosbela4.jpg>
[7] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/soros/sorosbela5.jpg>
[8] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/soros/sorosbela6.jpg>
[9] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/soros/sorosbela7.jpg>
[10] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/soros/sorosbela8.jpg>
[11] <https://www.archivnet.hu/soros-bela-a-reformatus-lelkeszi-hivatal-losonc-nagybeg-u-3-lelkeszenek-levele-szilassy-aladarhoz>
[12] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szilassy-bela-1918-december-26-irt-levele/19181226a.jpg>
[13] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szilassy-bela-1918-december-26-irt-levele/19181226b.jpg>
[14] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szilassy-bela-1918-december-26-irt-levele/19181226c.jpg>
[15] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szilassy-bela-1918-december-26-irt-levele/19181226d.jpg>
[16] <https://www.archivnet.hu/szilassy-bela-1918-december-26-irt-levele>
[17] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szilassy-bela-1918-december-30-irt-levele/19181230a.jpg>
[18] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szilassy-bela-1918-december-30-irt-levele/19181230b.jpg>

[19] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szilassy-bela-1918-december-30-irt-levele/19181230c.jpg>
[20] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szilassy-bela-1918-december-30-irt-levele/19181230d.jpg>
[21] <https://www.archivnet.hu/szilassy-bela-1918-december-30-irt-levele>
[22] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/nyilatkozat/19181228a.jpg>
[23] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/nyilatkozat/19181228b.jpg>
[24] <https://www.archivnet.hu/nyilatkozat>
[25] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szilassy-bela-1919-januar-9-en-irt-levele/19190109a.jpg>
[26] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szilassy-bela-1919-januar-9-en-irt-levele/19190109b.jpg>
[27] <https://www.archivnet.hu/szilassy-bela-1919-januar-9-en-irt-levele>
[28] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szilassy-bela-1919-junius-1-en-irt-levele/19190601a.jpg>
[29] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szilassy-bela-1919-junius-1-en-irt-levele/19190601b.jpg>
[30] <https://www.archivnet.hu/szilassy-bela-1919-junius-1-en-irt-levele>
[31] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szilassy-bela-1919-julius-23-irt-levele/19190723a.jpg>
[32] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szilassy-bela-1919-julius-23-irt-levele/19190723b.jpg>
[33] <https://www.archivnet.hu/szilassy-bela-1919-julius-23-irt-levele>
[34] <http://www.archivnet.hu/imperiumvaltas-elleni-tiltakozasok-a-felvideken-1918-vegen-ii-resz>
[35] <https://www.archivnet.hu/cimkek/levelezes>
[36] <https://www.archivnet.hu/cimkek/felvidek>
[37] <https://www.archivnet.hu/cimkek/elso-vilaghaboru>
[38] <https://www.archivnet.hu/cimkek/imperiumvaltas>
[39] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mikrotortenelem>